

re-(t)exHile

Martinka Bobrikova, Oscar de Carmen & María Alejandra Gatti

Odev je najstaršou technológiou ľudstva. Predstavuje nástroj adaptácie, prvotnú architektúru – prostredie, ktoré nás oddeľuje od prírody, no zároveň nám umožňuje v nej prežiť. Je „nositeľnou architektúrou“ – pohyblivým obalom, ktorý človek navrhuje, prispôsobuje a inovuje podľa potrieb a podmienok prostredia (Lukáš Likavčan). Odev sa tak stáva prostriedkom na budovanie udržateľného vzťahu k prírode i k sebe samému.

Projekt re-(t)exHile nie je len výstavou, ale aj interdisciplinárnou medzinárodnou iniciatívou zameranou na kritickú reflexiu cirkulácie textilného priemyslu. Skúma jeho dopady v globálnom meradle, najmä nadprodukcii, tvorbu odpadu a pretrvávajúce formy nerovnosti a vykorisťovania, ktoré súvisia s medzinárodným obchodom s použitým textilom. Projekt podnecuje diskusiu o možnostiach udržateľnej budúcnosti módy a jej transformácie.

Výstava tematizuje environmentálne aj sociálne výzvy späť s textilným priemyslom – jeho ekologické záťaž, nadspotrebu zdrojov, problematické pracovné podmienky a systémovú nerovnováhu medzi globálnym Severom a Juhom. Použité odevy zo Severnej pologule sú vo veľkom exportované do krajín ako Ghana, Keňa, Tanzánia či Nigéria, kde často končia na nelegálnych skládkach alebo sa spaľujú, čím vznikajú závažné environmentálne škody. Textilný priemysel patrí medzi najväčších znečisťovateľov planéty. Spotrebovávajú obrovské množstvo vody, energie, fosílnych palív a chemikálií, pričom generuje enormné množstvo odpadu. re-(t)exHile preto upriamuje pozornosť na potrebu udržateľného rozvoja, obehovej ekonomiky a klimatickej zodpovednosti. Počiatočná fáza projektu sa uskutočnila v roku 2024 počas bienále v Lagose. Autorský kolektív v spolupráci s miestnymi komunitami vytvoril veľkoformátový textilný objekt z približne 500 kusov secondhandového oblečenia zakúpeného na trhu Katangua. Dielo vzniklo kolektívnym šitím ako priestorový manifest o dôsledkoch globálneho textilného odpadu. Významnú úlohu tu zohrávali spolupráce, priateľstvá, lokálna expertíza a zdieľaná skúsenosť.

V Trnave bola inštalácia adaptovaná na lokálny kontext. V rámci výskumu sa autorský tím zamerával na mapovanie textilného recyklačného priemyslu na západnom Slovensku. Na rozdiel od niektorých krajín západnej Európy, kde sa použitý textil často exportuje do globálneho Juhu, značná časť slovenského odpadového textilu prechádza recykláciou. Navštívili sme napríklad spoločnosť SK-TEX, s.r.o., kde nám pán Futrikanič priblížil chod tohto podniku spracúvajúceho textilný odpad – prevažne nepredané oblečenie priamo z predajní – na recyklované vlákna pre automobilový a nábytkársky priemysel či izolácie do budov. Ročne recyklujú približne 3 500 ton textilu. Tieto výjazdy boli zaznamenané dokumentačným videom Moniky Kováčovej, ktoré tvorí pendant k videu Anta Lloverasa z Lagosu, zachytávajúcemu proces vzniku pôvodnej inštalácie.

Napriek tomu, že sa nám nepodarilo stretnúť so zástupcami spoločnosti Textil House, ktorá triedi vyradené oblečenie a distribuuje ho do siete svojich second handov, podarilo sa získať vyradené textílie prostredníctvom open callu. V spolupráci so študentkami a študentmi Školy dizajnu – Súkromnej školy umeleckého priemyslu Bohumila Baču v Bratislave z nich autorský kolektív vytvoril nový textilný objekt. Ten, podobne ako v Lagose, prešiva symbolická niť, ktorá prepája jednotlivé kúsky s geografickými oblasťami, ktorým sa výstava venuje – Globálny sever, juh a Slovensko. Na projekte spolupracovala aj Baterkáreň – prvé reuse centrum na Slovensku, ktoré sa venuje organizovaniu obľúbených výmenných trhov (swapov) s oblečením. Počas výstavy sa podieľa na koordinácii sprievodných aktivít.

Martinka Bobrikova a **Oscar de Carmen** tvoria umelecké duo od roku 2005. Ich spoločná prax sa pohybuje na pomedzí inštitucionálnej kritiky, participácie a sociálne angažovaného umenia. Zúčastnili sa mnohých rezidencií a výstav po celom svete (napr. ISCP New York, Seoul Art Space Geumcheon, Saitama Trienále, Fotogalleriet Oslo, Lagos Bienále a ďalšie). V roku 2012 založili nomádsky rezidenčný program Nomad AiR, zameraný na pohostinnosť a nové formy spolužitia, a v roku 2017 iniciovali Future Utopia Community Key vo švédskom Uddebo. Od roku 2018 organizujú každoročné anti-sympóziu IECES a aktívne prispievajú k rozvoju nezávislých kultúrnych rámcov. V roku 2023 spoluzaložili umeleckú platformu The Union v Osle, podporujúcu nové formy starostlivosti, participácie a občianskej angažovanosti prostredníctvom umenia.

María Alejandra Gatti je interdisciplinárna umelkyňa, kurátorka, autorka a editorka. Je spoluriaditeľkou metaninfas, kritickej kurátorskej a edičnej platformy, a pôsobí ako profesorka magisterského programu Umenie a technológia na Univerzite v Buenos Aires v Argentíne. Vo svojej súčasnej práci skúma kolektívne procesy a praxe zamerané na otvorené, presídlené a neustále sa meniace dynamiky. Edičnú činnosť využíva ako nástroj na aktiváciu a šírenie umeleckých projektov a praktík. V súčasnosti žije v Osle.